

Oikeustieteen tohtori Lyal S. Sunga

Kansainvälinen rikosoikeus on ottanut edistysaskelia 90-luvulla

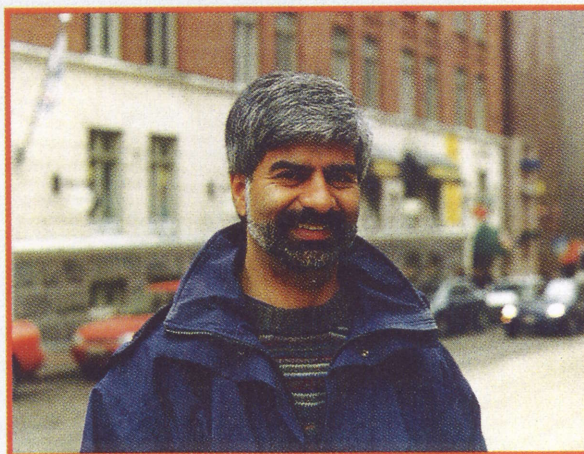
TEKSTI: TITU JÄRVENRANTA

KUVAT: PETRI KEKKI

Oikeustieteen tohtori Lyal S. Sunga uskoo kansainvälisen rikosoikeuden järjestelmän etenevän kesällä työnsä alkavassa Rooman kokouksessa. Kansainvälisen rikosoikeudellisen järjestelmän tarve on korostunut tällä vuosikymmenellä, ei vähiten Ruandan ja entisen Jugoslavian tapahtumien ansioista. Rooman kokouksessa on tarkoitus allekirjoittaa sopimus pysyvän kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta.

Lyal S. Sunga, 39, työskentelee YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistossa Genevessä. Hänen vastuualueekseen on tammi-kuun alusta nimetty Aasian ja Tyynenmeren alueen ihmisoikeusasioiden koordinointi ja seuraaminen. Sitä ennen, vuodesta 1994 lähtien, hän keskittyi ihmisoikeusloukkauksiin Ruandassa ja entisen Jugoslavian alueella. Siirtyminen yliopiston tiedemaailmasta "kenttähommiin" tiesi rajua muutosta.

"Ensimmäinen tehtäväni oli avustaa YK:n asiantuntijaryhmää Ruandassa ja tutkia minkälaisia humanitaarisen oikeuden loukkauksia oli tapahtunut. Tehtäviimme kuului kiertää joukkotuhontapaikoilla, mikä oli henkisesti hyvin raskasta", Sunga kertoo kokemuksistaan. Tehdyt tutkimusraportit johtivat aikanaan Ruandan asioita käsittelevän kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamiseen, jonka työskentely osaltaan on vaikuttanut kansainvälisen rikosoikeuden kehittymiseen.

YK:ssa ihmisoikeusasioiden merkitys on ollut aina esillä, mutta ihmisoikeusvaltuutetun toimisto perustettiin vasta vuonna 1994. Toimiston perustaminen on lisännyt YK:n näkyvyyttä ihmisoikeusloukkauksien ehkäisemisessä ja selvittämisessä. Kriisialueille pyritään nopeasti pystyttämään alueorganisaatioita, jotka läsnäolollaan tasapainottavat tilannetta ja ehkäisevät räikeimpiä loukkauksia.

"Muutamien päivien vierailut eivät riitä, vaan kriisialueilla on yhteistyössä

paikallisten viranomaisten kanssa toimittava pitkäkestoisemmin ihmisoikeuksien edistämiseksi", Sunga selostaa.

Uudet tuulet 1990-luvulla

Kansainvälisen oikeuden toimikunta (ICL) sai 1990-luvulla aikaiseksi useampia kansainvälisen rikosoikeuden kodifikaatioehdotuksia, joiden valmistelua jatkamaan YK:n yleiskokous on asettanut erilliselimiä. Uudistustyö on edennyt vauhdilla melkein 20 vuoden hiljaiselon jälkeen.

Sunga on käsitellyt viime vuonna ilmestyneessä kirjassaan "The Emerging System of International Criminal Law", miksi maailman valtiot ovat kiinnostuneet uuden järjestelmän kehittämisestä.

"Neuvostoliiton hajoaminen, kansainvälisten uhkakuvien poistuminen sekä vallan tasapainon muuttuminen mahdollistivat kansainvälisen rikosoikeudellisen järjestelmän kehittämistoimet, siksi tällä saralla on edistytty valtavasti", Sunga selostaa.

Lisäksi muutosta ovat edistäneet

1990-luvun tapahtumat ja niiden seuraukset: spekulatio Saddam Husseinin mahdollisesta kiinniottamisesta ja saattamisesta kansainvälisen tuomioistuimen eteen vastaamaan sotarikokista, Ruandan tapahtumat ja joukkotuhonnan tutkinta sekä Jugoslavian hajoaminen ja sitä seuranneen sodan aikana tapahtuneiden humanitaarisen oikeuden loukkausten selvittäminen.

Kansainvälinen rikosoikeus säätelee pääasiassa vakavampia humanitaarisen oikeuden loukkauksia. Vaikka ympäristökysymykset ovat saaneet paljon huomioita viime vuosikymmeninä, ei Sunga usko, että ympäristöä koskevat loukkaukset kuuluisivat kansainvälisen rikosoikeuden piiriin lähitulevaisuudessa.

“Kansainvälisen oikeuden toimikunnan kodifikaatioehdotuksessa oli säännöksiä, jotka koskivat luontoon kohdistettuja tahallisia ja pitkäaikaisia vahingontekoja, mutta niitä ei hyväksytty.”

“Omasta mielestäni rikosoikeudellinen sääntely ei välttämättä ole paras tie edetä tällä alueella. Tärkeämpää olisi luoda ympäristövahinkoja koskeva siviilioikeudellinen vahingonkorvausjärjestelmä, sillä taloudelliset sanktiot tehoavat mielestäni paremmin”, Sunga tähdentää.

Yksimielisyys säädösten tarpeesta

Sungan mukaan kansainvälisen rikosoikeudellisen järjestelmän kehittymistä on myös edistänyt kansainvälisen yhteisön yksimielisyys siitä, mistä asioista tulisi säätää kansainvälisellä tasolla ja tiettyjen määritysten selkeytyminen.

“Kodifikaatiota oli aiemmin turha tehdä, koska ei ollut riittävää yksimielisyyttä siitä, mistä asioista tulisi säätää

Lyal S.Sunga toimi vierailevana luennoitsijana Sokrates-ohjelman eurooppalaista rikosoikeutta käsittelevässä luentosarjassa. Helsingin yliopistossa helmi-huhtikuussa 1998 järjestetyssä, Euroopan komission tukeman Sokrates-ohjelman opiskelijat tulevat yhdeksän eurooppalaisen valtion 11 yliopistosta. Ohjelman koordinaattorina toimi professori Raimo Lahti.

kansainvälisellä tasolla ja tiettyjen määritysten selkeytyminen.”

Aikaansaadut kodifikaatioehdotukset eivät vielä kata kaikkia esillä olleita kansainvälisen rikosoikeuden alaan kuuluvia tekoja, mutta ns. kovasta ytimestä ei ole suurta erimielisyyttä. Niihin kuuluvat mm. rikos rauhaa vastaan, ihmisoikeusrikokset, sotarikokset, kansan joukkotuho, rikokset YK:n henkilökuntaa vastaan.

Sungan mielestä rajanveto kansainvälisen ja kansallisen rikoslain välillä on mielenkiintoinen. Maissa, joissa ei ole toimivaa rikosoikeuden järjestelmää tai se tuhoutuu, kuten Ruandassa, tarve kansainväliselle väliintulolle on hyvin tärkeää. Maissa, joissa oma oikeusjärjestelmä on hyvin kehittynyt, kansainvälisellä rikostuomioistuimella on selvemmin täydentävä tehtävä.

“Myös rangaistusjärjestelmään liittyviä vaikeita ongelmia. Kansainvälistä tuomioistuinta koskevissa sääntelyehtouksissa on kuolemanrangaistuksia vastustava linja. Niissä maissa, missä kuolemanrangaistukset hyväksytään, on vaikeuksia perustella tällaista kansallisen ja kansainvälisen rangaistusjärjestelmän eroa”, Sunga toteaa.

Hän itse toivoo, ettei kuolemanrangaistusta tulla hyväksymään kansainvälisellä tasolla, koska ei usko sen kuuluvan tämän päivän kriminologiseen ajatusmaailmaan. Hän kuitenkin tietää, että asioiden eteneminen vaatii konsensusta yhteisistä periaatteista.

“Yhtenäisen järjestelmän luominen vaatii kaikkien maiden tuen, jotta järjestelmällä olisi merkitystä”, Sunga lisää.

Sunga on kuitenkin luottavainen, että 1990-luku jää historiaan kansainvälisen rikosoikeudellisen järjestelmän syntykautena.

“Jos ja kun kesällä sovitaan pysyvä kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisesta, on tärkeää, ettei siitä tule kuollut kirjain, jolla ei ole merkitystä todellisten, vakaimpien ihmisoikeusloukkausten ratkaisemisessa”, Sunga tosin varoittaa. ★